

freedoms of human and citizen, which are actually exercised at the level of local self-government in the form of» municipal human rights (personality, member territorial community).

Among the constitutional rights and freedoms of the individual and the citizen, especially in the context of their legal support and protection, the right to legal aid is of great importance. It is proved that each of its own (self-governing) powers of executive bodies of local self-government in the sphere of organization of provision of free primary legal aid contains organizational potential aimed at organizing the very fulfillment of powers in the specialized sphere provided by the legislation. At the same time, these powers also have great regulatory potential, because in the process of their practical decision they need to be legalized either by a representative body, or by an executive committee of a local government body, or by their respective authorized officials and officials. Attention is drawn to the fact that within the powers of local self-government bodies in the field of expertise there are also powers that have a contractual form, in particular, this form is used in the process of attracting private law under the contracts of lawyers, individuals and legal entities to the provision of free primary legal aid.

Key words: legal aid, free primary legal aid, local self-government, territorial community, local self-government bodies, providing legal assistance to members of the territorial community, organizational forms of activity, organizational and legal forms of activity.

УДК 342.2+342.7

DOI: 10.33663/1563-3349-2019-85-56

А. А. КАЛАРАШ

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ У ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ: ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ

Досліджуються теоретичні підходи до організації захисту прав споживачів у територіальній громаді. Доводиться, що місцеве самоврядування є природним соціальним та нормативним простором, в якому ініціюються, виникають, продукуються, дублюються, відтворюються інтереси і потреби конкретної людини, а через неї – колективні потреби всієї територіальної громади. А це означає, що захист прав споживачів є генетичною рисою такої громади та органів місцевого самоврядування, що нею сформовані. Ідентифікаційними ознаками того, що права споживачів напряду пов'язані

© КАЛАРАШ Андрій Андрійович – здобувач Інституту законодавства Верховної Ради України, суддя Верховного Суду України; ORCID 0000-0003-4408-8289; e-mail baymuratov@ukr.net

зі сферою місцевого самоврядування, є низка аргументів, що демонструють суто локальний характер прояву інтенцій та потреб людини, яким відповідають відповідні соціальні блага, що, з одного боку, відображають відносини щодо реалізації потреб людини, а з іншого — необхідність захисту прав людини щодо отримання доступу до реалізації таких потреб.

Ключові слова: захист прав споживачів, місцеве самоврядування, органи місцевого самоврядування, територіальна громада, потреби людини, соціальні блага, нормпроектна діяльність.

Calarash Andrey. Consumer rights protection in the territorial community: theoretical issues before the problem

The article explores theoretical approaches to the organization of consumer protection in the territorial community. It proves that local self-government is and acts as a natural social and regulatory space in which the interests and needs of an individual are initiated, emerged, produced, duplicated, and through it — the collective needs of the entire territorial community — which means that consumer protection is genetic trait of such community and local self-government bodies. Identifying signs that consumers' rights are directly related to the sphere of local self-government are a number of arguments that demonstrate the purely local nature of human intentions and needs, which respond to relevant social benefits, which, on the one hand, reflect attitudes towards meeting human needs and on the other, the need to protect human rights in order to access such needs.

Key words: consumer rights protection, local self-government, local self-government organ, territorial community, human needs, social benefits, norm-design activity.

Серед численних прав людини, що визнаються та гарантуються державою, особливе місце належить правам споживачів. Держава не тільки визнає такі права, що пов'язані з поведінкою людини на споживчому ринку як активного суб'єкта економічного життя, а й захищає їх.

Але на практиці захист прав споживачів є більш ширшим явищем, що проявляється у вигляді суттєвих і складних суспільних відносин, учасниками яких виступає велике коло суб'єктів, та які виникають з різних причин, пов'язаних зі сферою споживання людиною відповідного товару чи послуги.

У доктринальному розумінні захист прав споживачів (також консьюмеризм) — це системний комплекс заходів, що реалізуються державою і громадськими рухами, спрямованих на регулювання відносин, що виникають між споживачем (фізичною особою, що обирає товар або послугу для особистих, сімейних, домашніх та інших потреб, не пов'язаних з підприємницькою

діяльністю) і суб'єктом підприємницької діяльності – виробником, виконавцем, продавцем і включають: встановлення конкретних прав споживачів; форми можливих порушень прав і механізм їх захисту; відповідальність за порушення прав споживачів¹.

Системне тлумачення наведеного підходу свідчить про домінування в ньому територіального фактора (локусу), тобто про те, що захист прав споживачів може реально відбуватися тільки на локальному рівні функціонування соціуму, тобто в рамках територіальної громади, в умовах місцевого самоврядування. Звідси актуалізується проблематика участі органів місцевого самоврядування в такій діяльності, що актуалізує питання її організаційного та організаційного супроводу та забезпечення в інтересах ТГ та її членів – жителів відповідної території держави.

Необхідно наголосити на тому, що проблематика організації та функціонування інституту місцевого самоврядування є традиційним предметом уваги українських учених-конституціоналістів і муніципалістів, про що свідчать праці таких науковців, як Д. Андреев, М. Баймуратов, Ю. Барабаш, О. Батанов, О. Бориславська, В. Борденюк, О. Галус, А. Георгіца, М. Гульгай, П. Гураль, І. Дробуш, Н. Заяць, Б. Калиновський, В. Кампо, В. Ковальчук, В. Колісник, А. Колодій, Н. Кондрацька, О. Копиленко, В. Кравченко, Л. Кривенко, І. Куян, В. Лемак, П. Любченко, О. Лотюк, В. Нестерович, Р. Максакова, О. Марцеляк, Н. Мішина, О. Мурашин, Н. Нижник, М. Орзіх, Г. Падалко, В. Погорілко, М. Пухтинський, С. Різник, М. Савчин, А. Селіванов, В. Сergyгін, С. Сergyгіна, О. Скрипнюк, І. Сліденко, О. Совгиря, М. Ставнічук, Ю. Тодика, В. Федоренко, О. Фрицький, О. Щербанюк, В. Шаповал, Ю. Шемшученко, А. Янчук та ін. Питання правового статусу інституту місцевого самоврядування, його суб'єктів та органів, функціонування суб'єктів системи місцевого самоврядування, особливо в контекстуалізації його функцій не залишилися поза увагою і зарубіжних учених, таких як К. Альба, Р. Бін, Б. Вейс, А. Веттер, В. Волпі, К. Волш, Г. Ворландер, Г. Вулман, А. Гессер, Т. Гінсбург, Т. Кларк, І. Копріц, В. Ліндер, П. Лопес, К. Мейер, Р. Неф, Л. Ортега, Ф. Палермо, Л. Прагчет, Дж. Руано, Т. Сіск, Дж. Стокер, М. Суксі, І. Темесі, Дж. Хессе, Т. Хорват, Л. Шарп, Б. Шаффарзік, Ч. Шваб,

М. Шмід та ін. Однак питання ролі органів місцевого самоврядування щодо організації діяльності в сфері захисту прав споживачів, що є фактично членами територіальної громади, ними практично не досліджувалося, що актуалізує проведення відповідних досліджень.

Тому, метою даної статті є дослідження теоретичних питань щодо постановки проблеми відносно захисту прав споживачів в територіальній громаді та ролі органів місцевого самоврядування в реалізації такої діяльності.

Необхідно зазначити, що в онтологічному розумінні захист прав споживачів відображає відносини щодо реалізації як потреб людини, так і захисту прав людини щодо отримання доступу до реалізації таких потреб.

Якщо розглядати перший зазначений аспект проблематики, то слід враховувати Піраміду потреб за А. Маслоу, згідно з якою людські потреби мають рівні – від простіших до більш високих, і прагнення до більш високих потреб, як правило, і виникає тільки після задоволення потреб нижчого порядку, наприклад, в їжі і безпеці.

У своїй праці «Мотивація і особистість» (1954) Маслоу припустив, що всі потреби людини є вродженими і що вони організовані в ієрархічну систему пріоритету або домінування, що складається з п'яти рівнів². Піраміда включає такі рівні:

- фізіологічні потреби (їжа, вода, сон тощо);
- потреба в безпеці (стабільність, порядок, захист, свобода від страху, тривоги і хаосу);
- потреба в любові й належності (сім'я, дружба, своє коло, референтна група);
- потреба в повазі й визнанні (поважаю себе я, поважають мене інші, я відомий і потрібен. 1: я досягаю, 2: престиж і репутація, статус, слава);
- потреба в самоактуалізації (розвиток здібностей. Людина повинна займатися тим, до чого в неї є схильності й здібності);

Пізніше, в інших роботах, А. Маслоу іноді додавав ще два рівні: рівень пізнавальних здібностей і рівень естетичних потреб.

Наведені ознаки потреб у своєму комплексному вираженні та розумінні формують послідовний життєвий цикл людини та екзистенційний простір її життєдіяльності, в якому людина

існує, реалізуючи свої життєві (екзистенційні) настанови, інтереси та потреби. Такий простір об'єктивно співпадає з простором функціонування місцевого самоврядування, що є природним простором існування людської спільноти, що виникає з причин об'єктивного, історичного характеру, детермінованих необхідністю суспільного існування людей в межах відповідного колективу, територіальної спільноти, – з метою вирішення загальних завдань свого існування та отримання синхронізованого соціального результату. Крім того, місцеве самоврядування є найбільш наближеним до населення рівнем публічної влади, який чутливо може реагувати на відповідні його потреби, звідси апріорі впливає та об'єктивується роль і значення органів публічної влади, в нашому випадку – органів місцевого самоврядування, що створюються самими територіальними громадами, діють від їх імені та в їх інтересах. Саме це актуалізує другий аспект проблеми щодо захисту прав людини в сфері отримання доступу до реалізації потреб у благах.

Отже, місцеве самоврядування є природним соціальним та нормативним простором, в якому ініціюються, виникають, продукуються, дублюються, відтворюються інтереси і потреби конкретної людини, а через неї – колективні потреби всієї територіальної громади.

Ідентифікаційними ознаками того, що права споживачів напряду пов'язані зі сферою місцевого самоврядування, є такі аргументи:

– по-перше, саме в сфері місцевого самоврядування формуються та проявляються будь-які інтенції людини. Інтенція (лат. *intentio* «намір, прагнення») – намір, мета, скерованість на що-небудь; у філософії та психології це намір, скерування свідомості на якийсь об'єкт чи суб'єкт, або сам план дій та вчинків людини³;

– по-друге, всі потреби людини мають у своєму прояві суто локальний характер, тобто володіють феноменологією «місця», а звідси виникають явища «номосу», «локусу» і «топосу», що є основоположними у: а) територіальній ідентифікації та самовизначенні територіальної громади у її генетичному зв'язку з відповідною територією (онтологічний фактор); б) функціонуванні територіальної громади на відповідній території держави

(функціональний фактор); в) створенні такою громадою на цій території локального соціуму (соціальний фактор); г) здійсненні територіальною громадою та її членами-жителями, відповідних колективних, групових, індивідуальних дій, дій змішаного рівня (індивідуально-групових, індивідуально-колективних) на відповідній території з метою отримання відповідних благ (діяльнісний фактор); д) здійсненні територіальною громадою та її членами-жителями, відповідних дій з метою отримання відповідних благ належної кількості та якості (аксіологічний фактор); е) здійсненні територіальною громадою та її членами-жителями відповідних дій, що скеровані на виникнення відповідного взаємного та взаємовигідного співробітництва з метою отримання відповідних благ (колабораційний фактор); ж) продукуванні такою громадою відповідних локальних інтересів індивідуального, групового колективного характеру, що співпадає й з інтересами території (локально-системний фактор);

— по-третє, всі потреби людини виникають, формуються, проявляються та реалізуються в рамках її існування в локальному соціумі, тобто життєвого процесу людини її повсякденним побутом, проблемами, справами, зустрічами й розмовами — це і є повсякденне життя, що проходить на локальному рівні соціуму в межах територіальної громади;

— по-четверте, всі свої потреби конкретна людина ініціює, пізнає, оцінює в результаті комунікативної взаємодії з іншими людьми — членами територіальної громади в процесі соціальної синхронізації;

— по-п'яте, практично всі свої потреби людини, що трансформуються у контексті їх реалізації у відповідні права людини, у вигляді реальних можливостей, що декларуються державою — людина реалізує саме в рамках єдиного можливого соціального простору — на локальному рівні соціуму (на рівні місцевого самоврядування) в межах територіальної громади;

— по-шосте, саме в рамках реалізації потреб людини виникають т. зв. муніципальні права людини (особи, члена територіальної громади тощо), що свідчить про універсалізацію локального простору та місцевого самоврядування, що сприяє його формуванню через існування та діяльність територіальної громади.

Наведені аргументи свідчать на користь суттєвої ролі місцевого самоврядування, його суб'єктів і органів (а територіальна громада виступає як первинний суб'єкт місцевого самоврядування – ст. 140 Конституції України⁴) в організації профільної діяльності щодо захисту прав споживачів-жителів-членів територіальної громади.

В історичній ретроспективі визнання та підтримка консьюмерського руху на державному рівні вперше були здійснені в США після розгляду в Конгресі та проголошення 15 березня 1962 року Президентом Дж. Ф. Кеннеді «Білля про права споживачів»⁵. У цьому документі задекларовано 4 основні права споживачів: право на вибір; право на безпеку товарів та послуг; на інформацію; право бути почутим.

Системний аналіз виокремлених прав, що були вперше задекларовані та легалізовані державою, дає можливість стверджувати локальний характер їх виникнення, прояву, реалізації та захисту.

На 25-й сесії Консультативної асамблеї Європейського Союзу, що проходила в 1973 році, Резолюцією 543 було ухвалено Хартію захисту прав споживачів, що містить п'ять розділів, відповідно до основних прав споживачів: а) право споживачів на захист і допомогу; б) право на компенсацію в разі збитків; в) право на консьюмерську інформацію; г) право на консьюмерську освіту; ґ) право на представництво та консультацію⁶. Отже, право споживачів отримало не тільки міжнародне визнання, легалізацію, стандартизацію, а й міжнародну охорону, захист, гарантування з боку держав-членів Європейського Союзу, як першої на той час міждержавної економічної інтеграційної організації континенту, до якої сьогодні входять 28 держав-членів та яка є інституцією, що забезпечує економічне, політичне, соціальне та нормативне (самостійна правова система) співробітництво зазначених держав.

На універсальному рівні була створена Міжнародна організація споживачів – Консьюмерський інтернаціонал (Consumers International, CI), яка представляє інтереси споживачів у всьому світі й членами якої є понад 220 організацій з 115 країн світу. Саме ця міжнародна неурядова організація визнала такі права споживачів⁷:

– право на задоволення основних потреб – право на основні (базові) товари і послуги, які забезпечують виживання, на адекватне харчування, одяг, житло, санітарні умови, охорону здоров'я, освіту (це право відображає основоположні вітальні (екзистенційні) права людини щодо її існування та виживання, що існують в рамках територіальної спільноти);

– право на безпеку – бути захищеним від продуктів, виробничих процесів і послуг, шкідливих для здоров'я або життя. Воно передбачає піклування як про повсякденні, так і про довгострокові інтереси споживачів (це право є похідним, адекватним та логічним продовженням права на задоволення основних потреб, яке з нього випливає, та яке його деталізує та конкретизує в контексті створення системи безпеки на локальному рівні функціонування соціуму);

– право на інформованість, тобто право отримувати відомості, необхідні для того, щоб робити обґрунтований вибір або приймати потрібне рішення. Споживачі повинні бути забезпечені інформацією, яка дозволяє їм діяти розумно і відповідально. Вони також мають бути захищені від неточних або таких, що вводять в оману, рекламних відомостей, розміщених в об'явах, на етикетках, упаковці або розповсюджуваних іншими методами (це важливе право, що забезпечує безпеку існування людини через її участь в інформаційному просторі, який мають цільовий, телеологічно обґрунтований, мотивований характер, причому місце отримання такої спеціалізованої інформації – сфера місцевого самоврядування та межі територіальної громади);

– право вибору – мати доступ до різноманітних товарів і послуг, які продаються за конкурентними цінами, а у випадку монопольної торгівлі – мати за справедливої ціни гарантію задовільної якості (це право має вельми суб'єктивний характер, але воно може бути реалізоване лише за умови відповідної діяльності органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів, у тому числі суб'єктів підприємницької діяльності з надання широкого кола товарів та послуг належної кількості (асортименту) і належної якості);

– право бути вислуханим, тобто право споживача відстоювати свої інтереси і спонукати державні й інші органи, що здійснюють державну політику, брати їх до повного розгляду при

формуванні та здійсненні економічних та інших напрямів політики. Це право передбачає представництво у вказаних органах, а також участь у розробці продуктів і послуг до того, як їх почнуть виробляти або реалізовувати (це право становить системний конгломерат організаційних та організаційно-правових дій органів публічної влади, включаючи органи місцевого самоврядування, щодо створення: а) системи комунікативної взаємодії споживачів та уповноважених органів публічної влади; б) системи представництва споживачів у відповідних контрольних органах; в) системи участі представників споживачів у процесі виробництва товарів та послуг, причому на всіх етапах такого виробництва. Саме звідси виникає особлива роль органів місцевого самоврядування в організації захисту прав споживачів у територіальній громаді);

– право на відшкодування – на задоволення обґрунтованих претензій, тобто отримувати компенсацію у випадку придбання неякісних товарів або отримання незадовільних послуг, а також користуватися прийнятними формами правової допомоги для задоволення як серйозних, так і дрібних претензій (це право є реакцією органів публічної влади на неякісну продукцію та послуги, виконання якого забезпечується цими органами в інтересах споживачів. Роль органів місцевого самоврядування в забезпеченні цього процесу, в тому числі у вигляді представництва інтересів членів територіальної громади, є беззаперечним);

– право на споживчу освіту, тобто на набуття знань і навичок, які дозволяють споживачеві постійно, протягом усього життя підвищувати освіченість у частині відстоювання своїх прав споживача, а також впливу на сфери виробництва та реалізації товарів і послуг (забезпечення цього права напряму пов'язане з діяльністю органів публічної влади, в тому числі органів місцевого самоврядування, в організації правової освіти населення в сфері захисту прав споживачів);

– право на здорове навколишнє середовище – на фізичне оточення, здатне підвищувати якість життя, що передбачає захист від небезпек, над якими окрема особа не має контролю. Воно визнає необхідність захищати і поліпшувати навколишнє середовище для нинішнього і майбутніх поколінь. Це право може бути реалізованим лише за наявності системної та якісної

діяльності саме органів місцевого самоврядування щодо створення належних умов локального життя, що формують здорове навколишнє середовище у різних аспектах його розуміння).

Беручи до уваги інтереси та потреби споживачів у всьому світі, особливо у країнах, що розвиваються, визнаючи, що споживачі часто знаходяться у нерівному становищі з огляду на економічні умови, рівень освіти та купівельну спроможність, та враховуючи, що споживачі повинні мати право на доступ до безпечних товарів, а також важливість сприяння справедливому, рівноправному та стійкому економічному та соціальному розвитку 1985 року було прийнято «Керівні принципи ООН для захисту інтересів споживачів» (ухвалені Генеральною Асамблеєю ООН (резолюція XXXIX сесії Генеральної Асамблеї ООН № 248 від 09.04.1985 р.)⁸), метою яких визначено:

- сприяти країнам у встановленні та подальшому забезпеченні належного захисту свого населення як споживачів;
- сприяти створенню структур виробництва та розподілу, здатних задовольняти потреби та запити споживачів;
- заохочувати високий рівень етичних норм поведінки причетних до виробництва та розподілу товарів та послуг для споживачів;
- сприяти країнам у боротьбі зі шкідливою діловою практикою всіх підприємств на національному та міжнародному рівнях, яка негативно позначається на споживачах;
- сприяти створенню незалежних груп споживачів;
- розширювати міжнародне співробітництво в галузі захисту інтересів споживачів;
- сприяти створенню ринкових умов, що надають споживачам більший вибір за нижчих цін.

Слід наголосити на тому, що, по-перше, права споживачів отримали міжнародне визнання та легалізацію на найвищому — універсальному міжнародному рівні; по-друге, права споживачів є тепер об'єктом міжнародно-правового регулювання, що через підписані державами міжнародні договори трансформуються у їх міжнародно-правові зобов'язання, які повинні бути закріплені в національній системі законодавства і бути реалізованими через відповідні дії профільного характеру уповноважених суб'єктів права України; по-третє, хоча міжнародно-правові

зобов'язання щодо становлення системи захисту прав споживачів адресовано державам, основними виконавцями цих заходів на локальному рівні будуть органи місцевого самоврядування.

Цей висновок підтверджуються тим, що уряди держав повинні розробляти, зміцнювати або продовжувати активну політику захисту інтересів споживачів з урахуванням викладених нижче керівних принципів. При цьому кожний уряд повинен визначити свої першочергові завдання в галузі захисту інтересів споживачів відповідно до економічних і соціальних умов країни та потреб свого населення, а також з урахуванням витрат і переваг намічених цілей. Наведені пріоритети в профільній діяльності становлять основні напрями роботи органів місцевого самоврядування в сфері захисту прав споживачів, але в локальній їх інтерпретації.

Ці керівні принципи скеровані на задоволення таких законних потреб:

- а) захист споживачів від шкоди їх здоров'ю та безпеці;
- б) сприяння економічним інтересам споживачів і захист цих інтересів;
- в) доступ споживачів до інформації, необхідної для компетентного вибору, відповідно до індивідуальних запитів та потреб;
- г) просвіта споживачів;
- г) наявність ефективних процедур розгляду скарг споживачів;
- д) свобода створювати споживчі, інші відповідні групи або організації та можливість для таких організацій висловлювати свою думку в процесі прийняття рішень, що порушують їх інтереси.

Аналіз наведених керівних принципів дає розуміння основних напрямів діяльності як самих органів місцевого самоврядування, так і їх виконавчих суб'єктів щодо створення локальної системи захисту прав споживачів, яка суттєво доповнює державну профільну систему та сприяє перетворенню цієї діяльності на соціально значущу та соціально необхідну. Роль органів місцевого самоврядування в цьому процесі можна визначити як ініціативну, організаційну, нормативну, координаційну, виконавчу. Причому кожна із них має обґрунтування, організаційний супровід та нормативно-правове забезпечення.

В умовах євроінтеграції України цей напрям роботи органів місцевого самоврядування не тільки активізується, а й актуалізується та об'єктивується, виходячи з необхідності входження

нашої держави в єдиний європейський економічний простір та європейський ринок, який характеризується великим асортиментом товарів і послуг.

Водночас органи місцевого самоврядування досі не мають установлених законом повноважень самостійно проводити перевірки дотримання суб'єктами господарювання законодавства про захист прав споживачів. Таку позицію висловила Державна регуляторна служба України на своєму офіційному веб-сайті. Адже згідно із ч. 3 ст. 18 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 року⁹ органи місцевого самоврядування з питань здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади можуть виступати з ініціативою щодо проведення перевірок й організувати їх проведення.

Більше того, процесу підвищення самостійності органів місцевого самоврядування в сфері захисту прав споживачів не сприяє навіть наявність у виконавчих комітетів сільських, селищних та міських рад делегованого повноваження органів виконавчої влади щодо здійснення контролю за дотриманням законодавства щодо захисту прав споживачів (ч. «б» п. 3 ст. 30 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»). Хоча визнається, що безпосередньо здійснювати перевірки органи місцевого самоврядування можуть лише під час здійснення повноважень у сфері контролю за дотриманням законодавства про працю та зайнятість населення, що не охоплює питання захисту прав споживачів.

Водночас ст. 28 Закону України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 року¹⁰ установлено, що органи місцевого самоврядування з метою захисту прав споживачів мають право створювати при їх виконавчих органах структурні підрозділи з питань захисту прав споживачів, які вправі:

- розглядати звернення споживачів, консультувати їх із питань захисту прав споживачів;
- аналізувати договори, що укладаються продавцями (виконавцями, виробниками) зі споживачами, з метою виявлення умов, які обмежують права споживачів;
- у разі виявлення продукції неналежної якості, фальсифікованої, небезпечної для життя, здоров'я, майна споживачів і навколишнього природного середовища терміново повідом-

ляти про це центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику в сфері державного контролю за дотриманням законодавства про захист прав споживачів, інші органи, що здійснюють контроль і нагляд за якістю та безпекою продукції;

– у разі виявлення фактів реалізації продукції, яка не супроводжується необхідною, доступною, достовірною, своєчасною інформацією та відповідними документами, або продукції з простроченим строком придатності тимчасово призупиняти реалізацію продукції до пред'явлення інформації, супровідних документів або припиняти її реалізацію;

– готувати подання до органу, який видав дозвіл на відповідний вид діяльності, для вирішення питання про тимчасове призупинення його дії чи про дострокове анулювання в разі систематичного порушення прав споживачів;

– подавати до суду позови щодо захисту прав споживачів.

Усе це актуалізує проведення нормопроектних та законопроектних робіт з наступним здійсненням кодифікаційної діяльності з метою впорядкування компетенційних повноважень виконавчих органів місцевого самоврядування в профільній сфері та формування блоку їх повноважень у сфері захисту прав споживачів у профільному законі України про місцеве самоврядування.

Резюмуючи, можна дійти наступних висновків:

– місцеве самоврядування є природним соціальним та нормативним простором, у якому ініціюються, виникають, формуються, відтворюються інтереси і потреби конкретної людини, а через неї – колективні потреби всієї територіальної громади. А це означає, що захист прав споживачів є генетичною рисою такої громади та органів місцевого самоврядування, що нею сформовані;

– ідентифікаційними ознаками того, що права споживачів напряму пов'язані зі сферою місцевого самоврядування, є низка аргументів, що демонструють суто локальний характер прояву потреб людини, яким відповідають відповідні соціальні блага, що, з одного боку, відображають відносини щодо реалізації потреб людини, а з іншого – необхідність захисту прав людини щодо отримання доступу до реалізації таких потреб;

– нині права споживача отримали не тільки національної, а й міжнародно-правової легалізації, що перманентно набуває свого розширювального тлумачення, враховуючи особливу важливість та необхідність наявності таких прав з метою запобігання негативних тенденцій у функціонуванні локального соціуму та в реалізації телеологічних доміант в національній безпеці держави;

– національне законодавство України про місцеве самоврядування характеризується низьким рівнем нормативної регламентації та регулювання прав органів місцевого самоврядування у сфері захисту прав споживачів, що актуалізує необхідність проведення системного комплексу нормопроектних та кодифікаційних робіт з метою усунення вказаних недоліків.

1. Захист прав споживачів. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2_%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%87%D1%96%D0%B2

2. Маслоу А. Г. Мотивация и личность. URL: http://www.bim-bad.ru/docs/maslow_motivation_and_personality.pdf. 3. Інтенція. Вікісловник. URL: <https://uk.wiktionary.org/wiki/%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F>. 4. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. 5. Основы маркетинга: пер. с англ. 2-е европ. изд. / Ф. Котлер, Г. Армстронг, Дж. Сондерс, В. Вонг. Млсква; Санкт-Петербург; Киев: Изд. дом «Вильямс», 2000. С. 437. 6. Хартія захисту прав споживачів 1973 року. Рада Європи, 2010. 16 с. 7. Consumers International. N.Y., 2015. P. 11. 8. Керівні принципи ООН для захисту інтересів споживачів: ухвалено Генеральною Асамблеєю ООН (резолюція XXXIX сесії Генеральної Асамблеї ООН № 248 від 09.04.1985 р.). ООН, 1998. 24 с. 9. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170. 10. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 30. Ст. 379.

References

1. Zakhyst prav spozhyvachiv. Vikipediia. Vilna entsyklopediia. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2_%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%B6%D0%B8%D0%B2_%D0%B0%D1%87%D1%96%D0%B2. 2. Maslou A. H. Motyvatsiya y lychnost. URL: http://www.bim-bad.ru/docs/maslow_motivation_and_personality.pdf. 3. Intentsiia. Vikislovyk. URL: <https://uk.wiktionary.org/wiki/%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%8F>. 4. Konstytutsiia Ukrainy: pryiniata na

p'iatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 roku. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1996. № 30. St. 141. **5.** Osnovy marketynha: per. s anhl. 2-e evrop. yzd. / F. Kotler, H. Armstronh, Dzh. Sonders, V. Vonh. Mlskva; Sankt-Peterburh; Kyev: Yzd. dom «Vyliams», 2000. S. 437. **6.** Khartiia zakhystu prav spozhyvachiv 1973 roku. Rada Yevropy, 2010. 16 s. **7.** Consumers International. N.Y., 2015. P. 11. **8.** Kerivni pryntsyipy OON dlia zakhystu interesiv spozhyvachiv: ukhvaleno Heneralnoiu Asambleieiu OON (rezoliutsiia XXXIX sesii Heneralnoi Asamblei OON № 248 vid 09.04.1985 r.). OON, 1998. 24 s. **9.** Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 21 travnia 1997 roku. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1997. № 24. St. 170. **10.** Pro zakhyst prav spozhyvachiv: Zakon Ukrainy vid 12 travnia 1991 roku. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1997. № 30. St. 379.

Calarash Andrey. Consumer rights protection in the territorial community: theoretical issues before the problem

The article explores theoretical approaches to the organization of consumer protection in the territorial community.

The systematic interpretation of consumer protection testifies to the dominance of a territorial factor (locus) in it, that is, the protection of consumer rights can only really occur at the local level of functioning of the society, that is, within the territorial community that exists and operates under local self-government. Hence, the issue of involvement of local self-government bodies in such activities is actualized, which objectivises and actualises the issues of its organizational and organizational support and provision in the interests of TGs and its members — residents of the respective territory of the state.

It proves that local self-government is and acts as a natural social and regulatory space in which the interests and needs of an individual are initiated, emerged, produced, duplicated, and through it — the collective needs of the entire territorial community — which means that consumer protection is genetic trait of such community and local self-government bodies. Identifying signs that consumers' rights are directly related to the sphere of local self-government are a number of arguments that demonstrate the purely local nature of human intentions and needs, which respond to relevant social benefits, which, on the one hand, reflect attitudes towards meeting human needs and on the other, the need to protect human rights in order to access such needs.

It is stated that today consumer rights have received not only national but also international legal legalization, which is permanently acquiring its expansive interpretation, taking into account the special importance and necessity of having such rights in order to prevent negative tendencies in the existence and functioning of the local society and in the implementation of teleological dominant in the national security of the state.

The national legislation of Ukraine on local self-government is characterized by a low level of normative regulation and regulation of the rights of local self-government bodies in the sphere of consumer rights protection.

Key words: consumer rights protection, local self-government, local self-government organ, territorial community, human needs, social benefits, norm-design activity.